

MARTIN MUNKÁCSI MAGAZIN

A LUDWIG MÚZEUM – KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM, BUDAPEST KIADVÁNYA **2010 INGYENES**

**GONDOLKODJ,
MIKÖZBEN EXPONÁLSZ!**
A FOTÓS MA RENDEZŐ IS

EGY MAGYAR MOZGÁSBAN
BUDAPEST | BERLIN | NEW YORK

KORTÁRS REFLEXIÓK

BALLA | DOBOS | LÁBÁDY | MISETICS | PERLAKI | TOMBOR

A Martin Munkácsi: *Think While You Shoot* című kiállítást a House of Photography, Deichtorhallen Hamburg rendezte, a kiállítás kurátora F.C. Gundlach.
A kiállítás a Martin Munkácsi Hagyaték, az ullstein bild és az F.C. Gundlach Alapítvány közreműködésével jött létre.

Akt napernyővel, 1935

MARTIN MUNKÁCSI
THINK WHILE YOU SHOOT
2010.10.07. → 2011.01.09.
LUDWIG MÚZEUM KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM

A FÉNYJÁTÉKOSOK, KEPES GYÖRGY ÉS FRANK J. MALINA A TUDOMÁNY ÉS A MŰVÉSZET METSZÉSPONTJÁN

kurátorok: CZEGLÉDY Nina, KOPECZKY Róna

2010.09.03 ➔ 11.21.

finissage előadás | 2010. november 20. szombat, 16:00
open light in private spaces – Fényművészet az 50-es évektől napjainkig
Matthias Wagner K, az első Lichtkunstbiennale kurátora

LUDWIG MÚZEUM

Kortárs Művészeti Múzeum
Museum of Contemporary Art

Nyitva: kedd–vasárnap: 10.00–20.00 | Hétfőn zárva
Open: Tuesday–Sunday: 10.00 a.m.–8.00 p.m. | Closed on Mondays
Tel: +361–555–3444 | info@ludwigmuseum.hu
www.ludwigmuseum.hu

Frank J. MALINA: *Virágok I* | *Flowers I*, 1964

kinetikus festmény, Reflectodyne rendszer | kinetic painting, Reflectodyne system

Martin Munkácsi egy kocsin, 1934 előtt

EDITORIAL

Hamburg, Berlin, New York, San Francisco és Szentpétervár után a budapesti Ludwig Múzeum ad otthont Martin Munkácsi, a magyar származású, ám az Egyesült Államokban világhírt szerzett fotós eddigi legátfogóbb retrospektív kiállításának.

A szegény családból származó és később a legjelentősebb lapoknak sztárgáziért dolgozó fotóriporter magánéletével és szakmai tevékenységével kapcsolatban is sok még a feltáratlan kérdés, az ellentmondás. Ezeket részben ebben a magazinban is megpróbáljuk felvillantani. A hazai fotós szcéna elismert képviselőivel idézzük meg a divatfotó megújítójaként ünnevelt Munkácsi legismertebb képeit, beállításait, szellemi örökségét.

„Think while you shoot” – szöveg az ars poeticájára, azaz miközben kamerával a kezében élt és mindent villámgyorsan lencsevégre kapott, a komponálást, a kattintás pillanatában megszülető gondolatot hirdette. Jelentős amerikai múzeumok utasították el a Munkácsi-archívum adományát 1963-as tragikus halála után. Képei és negatívjai szétszóródtak az egész világon, hagyatékának legnagyobb része évtizedekre eltűnt, majd egy szerencsés véletlen folytán pár évvel ezelőtt előkerült. Egy későbbi tisztelője F.C. Gundlach, a neves német divatfotós és gyűjtő jóvoltából valamennyi alkotói korszakát bemutató életmű-kiállítás nyílik most Budapesten.

Oltai Kata

SZERKESZTŐ Nagy Gergely | Oltai Kata | **KÖZREMŰKÖDŐK** Balla Vivienne | Dobos Tamás | Kriston László | Lábady István | Misetics Máttyás | Jade Niklai | Perlaki Márton | Tombor Zoltán | **KORREKTOR** Kürti Emese | **GRAFIKAI TERV** Bernáthy Zsigmond | Solid Studio | www.solid.hu
MARTIN MUNKÁCSI FOTÓK © F.C. Gundlach Alapítvány | Magyar Fotográfiai Múzeum, Kecskemét | **KÜLÖN KÖSZÖNET** László Ágnes | Mata Júlia | Szalay Zoltán | Baki Péter | **NYOMDA** DEMAX Művek, Budapest | **KIADJA** Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, H-1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. | +36 1 555 34 44 | info@ludwigmuseum.hu | www.ludwigmuseum.hu | **LUDWIG MÚZEUM – PR** Fehér Zsuzsanna | Píringer Patrícia | **FELELŐS KIADÓ** Bencsik Barnabás, igazgató

„1932-ben megláttam Martin Munkácsi egyik fotóját: három afrikai gyerek rohan a víz felé. Azt kell mondanom, ez a kép volt a szikra, amely lángra gyújtotta bennem a tüzet.

A NAGY M „GONDOLKODJ, MIKÖZBEN EXPONÁLSZ!”

Hirtelen rádöbbsentem, hogy egy fotográfia képes egyetlen pillanatban megragadni az örökévé váló pillanatot. Munkácsi munkássága lenyűgözött és végleg a fényképezés felé vitt. Azt mondtam: a mindenségit! Fogtam a kamerámat és lementem vele az utcára.”

Fiúk a Tanganyika tó partján, 1930 körül

A fotográfia egyik legnagyobb alakja, a Magnum fotóügynökség egyik megalapítója, Robert Capa barátja és kollégája, Henri Cartier-Bresson beszél így arról a momentumról, amely meghatározta életét. A sorsfordító mozzanat pedig egy magyar fotográfus, Martin Munkácsi képéhez kötődik, amelyet az afrikai Tanganyika tónál készített. Nem Cartier-Bresson volt az egyetlen, akire döntő hatást gyakorolt az 1896-ban, Kolozsváron született fotográfus. Szakma és közönség egyaránt másképp kezdett gondolkodni, látni a fotóinak hatására. De ki is készítette ezeket a képeket?

Kicsoda Munkácsi? Ma, amikor a fotográfia nagy alakjai „bevonulnak” a múzeumok, művészeti intézmények falai közé és gyűjteményébe, a válasz egyértelmű: művész. Ő maga azonban fotóriporterként határozta meg magát, és alapvető műfaja ez is volt, a riportfotó. Ha egészen pontosak akarunk lenni: **a modern fotózsurnalizmus egyik megteremtője.** Amikor pályája elején Pesten szemtanúja volt egy halálos utcai verekedésnek, és fotói döntő bizonyítékul szolgáltak a tárgyaláson, eldőlt: élete a riporttal, a sajtófotóval forr össze. A szerkesztőségekben tudták róla, bárhol és bármikor bevethető, bármilyen szituációban képes lesz elkapni, láthatóvá tenni a lényegét, a pillanatot. Tulajdonképpen ezt tette élete utolsó percéig, addig az 1963-as New York-i futballmeccsig, amelyen állítólag az Újpest emigráns játékosai játszottak a bécsi Rapid kivándorlóival, s amikor géppel a kezében rosszul lett és elhunyt.

Tizenennyolc éves korától sajtófotósként dolgozott. Jelen volt sporteseményeken, ott tanulta a gyors és pontos komponálást, beszámolt a pesti szegénység mindannapjairól éppúgy, mint az úri világról, de közben írt, sőt, egy filmben is közreműködött, amelyet vándorcigányokról készítettek Magyarországon. A magyar piac azonban túl kicsi és szűk volt egy nyugtalan szellemű fotósnak. 1928-ban ment a nyüzsgő Berlinbe, innentől kezdve német lapoknak dolgozott. A legjobb pillanatban. Berlin inspirálta műveken keresztül épp ekkor születik meg a modern európai metropolisz imágója. Az új sajtó frontvonalában izgalmas látványvilágú magazinok. Mielőtt mindent elhallgattatna a fasizmus, Berlin néhány évre Munkácsi kreativitásának terepévé is válik. A pillanatot keresi és meg is fogja, ott volt többek között a XX. század végzetes fordulópontjánál, amikor 1933-ban Potsdamban Hindenburg átadta a hatalmat Adolf Hitlernek. A német fővárosból 1934-ben megy tovább, életének belső logikája New Yorkba viszi, újabb munkák és szerződések nyomán. Dokumentált, de mást is művelt közben: képeivel

elmondta, ami elmondható az adott momentumról. Kihozta a pillanatból a legtöbbet. S közben ő az, akinek a működése a divatfotót is gyökeresen megváltoztatta. „Beloapta az örömet, az őszinteséget és a nők szeretetét abba, ami előtte örömtelen, szeretet nélküli és hazug művészet volt” – mondta Richard Avedon amerikai fotográfus arról, hogy mi-
ben változott a divatfotó Munkácsi színre lépésével. Sajátos látószögekkel, a mozgás megragadásával, a műteremből az utcára, a szabad térbe kivitt modellekkel, a dinamizmussal tökéletesen újat hozott a divatfotó műfajába. Egyben pedig **szintetizálta a különböző műfajokat.** Riport-, és dokumentumfotóit, valamint divatfotóit látva azonban nem az alkalmazott művészet fogalma jut eszünkbe. Bármilyen képén ott a művészi „érintés”, azaz inkább tekintet. Érződik: ugyanaz a szem lát, ugyanaz a kéz nyomja meg a tükörreflexes gép gombját s munkássága éppen ezért követel helyet magának a művészet történetében. Kezdetben *Az Est*, a *Pesti Napló* voltak főbb munkaadói, majd 1928-tól a német fővárosban a korszak egyik leginkább újító szellemiségű lapja, a *Berliner Illustrierte Zeitung*, valamint a *Die Dame*, az *uhu* és a *VU*. 1934-es emigrációját követően az amerikai *Harper's Bazaar*, a *Ladies Home Journal*, a *LIFE*, amelynek elindításában maga is részt vett. Fotózta a fürdődresszben síelő Leni Riefenstahl, a felszabadultán táncoló Bársony Rózsit és Hitler titokzatos ismerősét, Olga Csehovát, a bravúros Fred Astaire-t, a végzetes Marlene Dietrichet, a kemény Frida Kahlót, a gyönyörű Katharine Hepburnt, a zseniális Louis Armstrongot. Portréfotóin átút a személyiség, modelljei saját lényegüket adják. Divatfotóin pedig **a szabadság, a mozgás, az egyéniség** sokkal egyértelműbben jut érvényre, mint a korábbi korszak beállított képein. Nem csak a ruhák kezdtek élni ezeken a képeken, de a modellek is, Munkácsi egy új, önálló, szabad és erős nőképet mutatott. Állítólag modelljeit azért vitte ki a műteremből, mert nem beszélt jól sem németül, sem angolul és így kevesebbet kellett instruálnia. Méréselté behozni a népszerű magazinokba az aktfotót is. Közben Amerika legjobban fizetett fotósává vált. Egyre jövedelmezőbb szerződéseket kötött, utazott katonákkal és civilekkel Törökországtól Egyiptomig, szállt a Zeppelinnel Brazília fölött, dokumentálta Afrika első független állama, Libéria életét, hat éven át készített riportsorozatot *How America Lives* címmel a modern amerikai életforma születéséről.

A véletlen is szervezte életét, életművét? Igen, az is. A fotográfiából nem hagyható ki ez az összetevő. De – ahogy Robert Capával kapcsolatban is emlegetik – ott kell lenni. A modern fotóriporterek felis-

merték az életveszélyesen rohanó kor Zeitgeistjét: dokumentálni annyi, mint mozgásban lenni, mozgásban lenni annyi, mint folyamatosan dolgozni. Munkácsi alapvetően újságíró volt: gyors és pontos. Bravúros, de sohasem felületes. A technikai tudás sosem a fölényes megoldások felé vitte. Nem csak a látványban, hanem a tartalomban is érdekelt volt. Bármennyire közhelyesen is hangzik: az újat és az igazat kereste.

Talán már az is sorolja, aki a képeket kevésbé ismeri: Kertész, Brassai, Capa, Munkácsi, Moholy-Nagy. Izgalmas kérdés, hogy mi az oka annak, hogy végigtekintve a huszadik század fotótörténelmének, **a fordulatot hozó figurák között számos magyart találunk?** Nem biztos, hogy megválaszolható. Lehet éppenséggel véletlen is. Az, hogy nem szülőföldjükön teljesebben ki, már semmiképp sem az. Magyarország nem volt és olykor most sem kegyes a tehetségeihez. Akár a neveket, sajnos ugyanúgy sorolhatjuk az okokat is: antiszemitizmus, üldözés, fojtogató, provinciális közeg. A haladó szellemű művészeti innováció és a maradi közgondolkodás kontrasztja. Ám két dolgot biztosan kijelenthetünk: ezek az alkotók megmaradtak közép-európaiaknak, magyaroknak, végigkísérte őket a pesti múlt szelleme. Másrészt: elkésett ugyan lehet, de végső soron sosem kései a hazatérés. A magyar közönség nemrég már tanúja lehetett egy tulajdonképpeni hazatérésnek, lényegében pedig újralfedezésnek, amikor Robert Capa, azaz Friedmann Endre életműkiállítása megvalósult a Ludwig Múzeumban. Ha akkor azt mondhatuk, ember és életműve egy, akkor ez a mondat éppen így érvényes Munkácsira is. "Think while you shoot!" – idézik gyakran Munkácsi mondatát 1935-ből: **Gondolkodj, miközben exponálsz!** Pikareszk-regénybe illő életpálya, egy folyamatosan mozgásban levő alkotó. Aki nem is igen törődött életműve sorsával. Regényes ez a sors is: hagyatéka hosszú ideig egyszerűen nem volt egyben, nem volt hozzáférhető. Szerkesztőségi archívumok rejtették a negatívokat, sok képről pedig nem lehetett tudni, megmaradt-e. Ez gátolta a Munkácsi-életmű elméleti feldolgozását, körülírását is, s noha mindenki tudta, meghatározó fotós, mégsem volt nagyobb irodalma, a nemzetközi művészeti diskurzusba mégsem került be. Munkácsi harmadik felesége, Helen, a fotográfus halála után több múzeumnak is feljánlotta az életmű nála levő részét. Ám akkoriban még olyan intézmények, mint

a MoMA (Museum of Modern Art) és a Metropolitan Museum of Art sem gondolták fontosnak beemlíteni gyűjteményükbe a riport- és divatfotót. Az életmű jelentős része elveszett, szétszóródott a szerkesztőségek archívumaiból, ami maradt, Munkácsi 1948-ban született lánya, Joan tulajdonába került, aki 2008-ban bekövetkezett haláláig igyekezett mindent megtenni apja életművének elfogadtatásáért és méltó feldolgozásáért. A fotóművészeti alapítványt működtető F.C. Gundlach, német fotográfus, gyűjtő és kurátor egyenként kezdte megvásárolni a Munkácsi hagyatéka darabjait, amikor aukciókon felbukkantak. Közben pedig kutató- és feldolgozó munkát végzett. A hagyatéka alig több mint háromszáz darabból állt, és a további, igen komoly részéről, **több ezer negatív hollétéről nem tudott senki.** A New York-i International Center of Photography (ICP) 2007-es Munkácsi-kiállítása előtt, az interneten bukkant fel az anyag. Brian Wallis, a kiállítás főkurátora az eBay-en talált egy Munkácsi negatívokat kínáló eladót, aki egymillió dollár kikiáltási áron akarta értékesíteni őket. „Beszéltem az illetővel. Mondtam neki, én tudom, mik ezek, elmegyek értük...” – idézte fel később Wallis a történetet, aki elutazott a negatívok tulajdonosához Connecticut államba. Poros kartondobozokat talált, amelyekben egyenként negyven üvegnegatív volt. A dobozok legalább húsz éve lehetettek abban a raktárban, s négyezer üveglap negatív került elő belőlük. Az ICP megvásárolta az anyagot, úgy tudni, végül jóval kevesebbért, mint amennyit az eladó kért érte. A források ellentmondóak abban a tekintetben, hogyan kerültek a raktárba a dobozok. Meglehet, a magazinok felszármolt archívumaiból. Mindenesetre az elveszettek hitt üvegnegatívok előkerülése nagy lökést adott a magyar fotós életművének értékeléséhez is. Amit nemrég még nem soroltak volna a művészet kategóriájába, meghagytak volna a sajtótörténet, vagy a dokumentumfotó területén, azt ma másképp értékeli a világ: a fotográfia bekerült a nemzetközi művészeti intézmények falai közé. Így Munkácsi is. S – ha szabad ezt az egyszerűnek tűnő kérdést előhúzni –, hogy mitől művészet egy riport-, vagy divatfotó, erre frappáns választ ad a most Budapesten is látható anyag egésze. A fotográfus szemlélete, azaz szeme, tehetsége teszi azzá. S túl azon, hogy technikai és szemléleti értelemben mit ad a látás és képalkotás történetéhez, a személyiség, az egyszeri és megismételhetetlen személyiség hitelesíti.

Nagy Gergely

10
éves

Raiffeisen
GALÉRIA

10
éve
a kortárs
képzőművészet
elkötelezett
támogatója

„A FOTÓS MA EGYRE INKÁBB RENDEZŐ IS”

Interjú Dora Somosival, a New York-i GQ magazin vezető képszerkesztőjével

Amerika vezető férfidivat és életstílus magazinjának munkatársa, Dora Somosi, a Marie Claire magazin és a Vibe című zenei havi lap után került a GQ-hoz. A Columbia Egyetemen végzett, majd dolgozott a legendás Magnum Photos ügynökségnél is. Munkáját több díjjal jutalmazták, legutóbb a Lucie Awards az Év Képszerkesztője címmel tüntette ki. Brooklynban él. Vele beszélget a Budapesten élő Jade Niklai művészettörténész.

Jade Niklai: A művészvilág hogyan viszonyul ma a művészi, illetve az alkalmazott fotográfiához?

Dora Somosi: Egy ideje feltűnően hiányoznak a fotókiállítások, a fotográfiával kapcsolatos események a New York-i műsorúságokból, ám az elmúlt években a fényképezés autonóm életet élt a művészet világában. Van egy pár új galéria, amely kizárólag fotográfiával foglalkozik és az aukciós házak is egyre aktívabbak ezen a területen. A Sotheby's nemrégiben árverezte el az úgynevezett Polaroid Gyűjteményt, a teljes bevétel 12.47 millió dollár volt, kétfélekörrel több a vártnál. A válság kellős közepén. Eközben a jelentősebb művészeti intézmények nem igazán hajlandók megfelelő helyet biztosítani a nagyobb fotógyűjtemények és kiállítások számára. Vannak persze kivételek, mint például a 2005-ös Diane Arbus retrospektív kiállítás a Metropolitan Museumban, vagy a tavalyi Richard Avedon's Fashion az Institute of Contemporary Photography-ban (ICP). A kortárs fotóművészet még mindig arra kényszerül, hogy kereskedelmi galériákban bizonyítson, mielőtt bekerülhet a jelentősebb művészeti intézmények falai közé. Kiváló példa volt erre nemrégiben a Whitney Museum Biennáléja, ahonnan szinte teljes mértékben hiányzott a fotográfia. Mégis azt hiszem, hogy elég nagy az átjárás az alkalmazott és a művészi fényképezés között manapság.

JN: A Harper's Bazaar-ban 1933-ban megjelent fürdőruhás fényképet miért tartották forradalminak a maga idején? Mondhatjuk, hogy ez a kép a mai divatlapokban látható vidám, sportos nőideálok előfutára?

DS: Munkácsi mindig azt tanácsolta a fiatal fényképészeknek, hogy gondolkodjanak, miközben fényképeznek. Ez a filozófia érződik a felvételein. Ahogy mozgást és átlókat használ, és ahogy a helyszínt és témát választ. Úgy gondolkodik, akár egy rendező: kézben tartja és megszervezi a kép elemeit, de hagyja, hogy a való élet és a szeszélyesség is beszűrődjön. Erős személyiségű nőket helyez izgalmas, új helyszínekbe. A látványt nőanszokkal és rétegekkel egészíti ki, erőt és hangulatot ad a képeknek, hogy a nők ne csak próbababák legyenek, akikre felakasztják a ruhákat. Munkácsi modern esztétikai gondolkodása először ezen a képen nyilvánult meg. Képei referenciapontot jelentenek nem egy mai fényképész, mint például Arthur Elgort, Herb Ritts, Mario Testino, Peter Lindbergh vagy Bruce Weber számára.

JN: Munkácsi kiváló laboratóriumi technikus volt, értett a képkivágás művészetéhez és gyakran ragaszkodott ahhoz, hogy a képek az ő elgondolásai szerint jelenjenek meg a magazinban.

DS: Munkácsi reneszánsz ember volt, aki képes volt átlépni a divat- és riport-fotografálásból a művészi fényképezésbe. Az életműve jó példa lehet a fiatal fényképészek számára, hogy rengeteg átjárási lehetőség van a kettő között. Egy fotóriporter fantasztikus divatkampányt csinálhat, s egy divatfotós fordulatot hozhat a portréfotózásban, vagy a dokumentum fotózásban. Fontos, hogy a fotósnak erős szerkesztői vénája legyen. Éles szemmel kell kiválasztani mindent, ami egy kép megalkotásához szükséges. A fotós maga felelős a felvétel minden eleméért. Ma, a digitális korban a szigorú szerkesztés talán még nehezebb feladat. Mivel könnyebb a fényképezés, sokkal több fényképet készítünk és bizony a szerkesztő belefáradhat a rengeteg fotó átnézésébe. Nehezebb rátalálni a legjobbakra.

JN: Az alkalmazott fotózás technikája és módszerei drámaian megváltoztak. Hogyan befolyásolja mindez a mai divatfotót?

DS: Egy „celebrity” fotó elkészítéséhez például sok ember munkája kell, és a végén csillagászati összegek jönnek ki. A fényképész, az asszisztensek, a világosító, a digitális technika kezelője és asszisztense, a díszlettervező, az építész, a divat szerkesztő, a művészeti vezető, a ruhás, a fodrász, a sminkes, a PR-os és mindezek asszisztensei. A fotós sikere vagy bukása gyakran azon múlik, mennyire képes kézben tartani és irányítani egy ilyen bonyolult vállalkozást.

JN: Moholy-Nagy Lászlóhoz és Brassaihoz hasonlóan Munkácsi kísérletezett a filmmel is. Milyen ön szerint a viszony a mai fényképészek és filmek között?

DS: A mai fényképészek nagyon erősen érdeklődnek a filmezés iránt. Mivel a magazinok on-line formában is egyre markánsabban vannak jelen, s egyre olcsóbb technikák állnak rendelkezésre, a fotósok mozgóképes tartalmakat is létrehozhatnak. A videó elengedhetetlen eszközzé válik és azt hiszem, a fényképész szerepe is megváltozik. Egyre inkább rendezőként és filmszerűen prezentálja a magazinban megjelenő tartalmakat. Két olyan nagy sztár van mostanában, aki fényképészből lett filmes. A brit Sam Taylor-Wood művészfotós és nagyszerű filmet csinált *Nowhere Boy* címmel, amelyet ősszel mutatnak be. A fiatal John Lennonról szól, gyönyörűen van fényképezve.

„Munkácsi teljesen szabad volt. Fantáziája, találékonysága és intuitív látásmódja nem ismert korlátokat. Képes volt karakteres, érdekfeszítő képeket készíteni, amelyek több rétegű jelentéseket hordoztak. Tökéletesen modern gondolkodású volt és mindig a lényegre ragadta meg. Más fényképészek örömmel versengtek vele és merítették eredetiségéből. Munkácsi volt a mester”.

Howard Greenberg, a Martin Munkácsit is képviselő Howard Greenberg Galéria tulajdonosa, New York

Világkiállítás, 1934 körül

„A szó valódi értelmében volt modernista. A fotográfiát eszközként használta arra, hogy megragadja egy esemény »képben megjelenő minőségét«. A fotográfia segítségével kommunikálja az emberi tapasztalat teljességét.”

Ivan Shaw, a *Vogue* vezető képszerkesztője, New York

„A kockázat, amit Munkácsi a Harper's Bazaar számára készített képekkel vállalt, végül is a valaha készült legironikusabb divatfotókat eredményezte. Az az ötlet, hogy a modellek mozogjanak, akkoriban forradalminak számított. Lucile Brokaw-ról készített képe, amint a tengerparton fut shortban és pulóverben, klasszikussá vált. Fotóriporteri háttere életközelivé tette divatfotóit, s ez a mai napig érezteti hatását. Munkácsi mérce lett. Amikor Richard Avedon még csak 21 éves volt, »egy új, mai Munkácsinak« neveztek őt.”

Kristina O'Neill, főszerkesztő,
Harper's Bazaar, New York

Anton Corbijn viszont zenei és „celebrity” fényképészként szerzett nevet a szakmában, és emlékezetes képeket készített a REM-ről, a Rolling Stones-ról és a U2-ról az évek során. A *Control* című első filmjét igencsak elismerte a kritika. A legújabb filmjét, a *The American*-t, amelyben George Clooney játssza a főszerepet, most mutatják be.

JN: Kik azok az újabb fotósok, akik Munkácsi úttörő szerepéhez foghatók? Akár munkájukban, akár élet- és művészetszemléletükben.

DS: Az egyik legjobb példa, David Bailey, aki tökéletesen benne élt a képeiben és a korban. Már 22 évesen épp olyan híres volt, amint azok, akiket fényképezett. Együtt élt és bulizott kortársaival, a hatvanas évek sztárjaival. A közönséget legalább annyira érdekelte a magánélete, mint a képei. Mégis a képekkel gyakorolt maradandó hatást a mai fényképészetre. Trükkök nélküli, lenyűgöző portréi vannak. Életszeretete és a portrék tárgyairól alkotott markáns véleménye sugárzik a manapság készített képeiről is. Szintén jó példa Terry Richardson, aki inkább alkalmazott fotográfiával foglalkozó fényképész. Vallja, hogy azoktól, akiket fényképez, semmi olyat nem kér, amit ő maga ne tenne meg. Hol a *Vogue* és a *GQ* megbízásából fotózik, hol pedig személyes, éles, szexuálisan explicit fotográfiákat készít. Az élete egygyé vált a képeivel. A blogját rengetegen látogatják. És akár Munkácsi, fényképezőgéppel a kezében éli az életét.

Fashion - Film - New Media - Digital Fashion Week

Fashion Video Festival

Beautiful People

2010. november 12-14

Ludwig Múzeum - Kortárs Művészeti Múzeum

www.fashionvideofestival.com

MUNKÁCSI MOVEMENT

Martin Munkácsit sajátos kompozíciós elvei és a modellek műtermen kívüli fotózása miatt a negyvenes években a divatfotó megújítójának tartották. A kiállítás alkalmából hat fotóst kértünk fel, hogy reagáljon a Munkácsi-jelenségre. Dobos Tamás, Lábady István, Perlaki Márton és Tombor Zoltán itthon és külföldön is sokat publikáló divatfotósok elfogadták a felkérést, hozzájuk csatlakoztak még ketten a legfiatalabb generációból, Balla Vivienne és Missetics Mátyás.

BALLA Vivienne
DOBOS Tamás
LÁBADY István
MISETICS Mátyás
PERLAKI Márton
TOMBOR Zoltán

PERLAKI Márton

TOMBOR Zoltán

BALLA Vivienne

LÁBADY István

DOBOS Tamás

MISETICS Mátyás

Misetics Mátyás képenél közreműködtettek: modell Evelyn @ Icon model management | styling Baksa Zsófia | smink Kovalik Natasa | smink asszisztens Nagy Dorottya | haj Barsi Balázs | külön köszönet Gócze Michaela
Perfaki Márton képenél közreműködtettek: modell Rajzák Kinga | smink Tükös Bernadett | ruha Use unused | haj Tüzes Tamás | külön köszönet Flashback Studio
Tombor Zoltán képenél közreműködtettek: modell Mihalik Enikő | styling Lakatos Márk | smink Tombor Sarolta | haj Snoopy Hairclub | helyszín Flashback Studio

„Egy vasárnap este, apám és én – tizenkét éves voltam akkor – éppen mélyen elmerültünk szokásos, »férfi a férfival beszélgetésünkben«, a monológban, amelyet apám séta közben mindig egy Theodore Roosevelt idézettel zárt az életről, ami olyan, mint egy amerikai futballmérkőzés: a lényeg, hogy az ember keményen odacsapjon az alapvonalra – megértettük az Ötvenkilencedik sugárútra.

Megálltunk, hogy figyeljünk egy fényképészt, aki épp egy modellt állított be. Suttogva kérte a nőt, hogy dőljön egy fának, megigazította a nyaka ívét, a feje tartását, addig suttogott neki, amíg a nő fel nem emelte a tekintetét, amíg a fotós el nem érte amit akart, aztán mindketten távoztak. Sokáig bámultam a látványt és egyáltalán nem értettem, a fényképész miért éppen egy repedezett törzsű fát választott, mikor a park, a szökőkutak, a tér olyan gyönyörű volt körülötte. Tíz évvel később Párizsban, amikor életemben először megpillantottam a Champs Elysées hatalmas foszladozó kérgű fáit, megértettem, hogy megtalálta az egyetlen prousti kérget New Yorkban és le kellett fényképeznie. Addigra tudtam azt is, hogy a tíz évvel azelőtt, az Ötvenkilencedik sugárúton látott erős, szellemes, érzékeny és szorongó arc Munkáacsié volt. A fák még mindig ott állnak és minden egyes alkalommal, amikor elmegyek mellettük, emlékezem. Az első leckém volt ez fotózásból.”

**RICHARD
AVEDON**

Párizs, 1963

EGY MAGYAR, MINDIG MOZGÁSBAN

New York

1934-ben végleg elhagyja Németországot és New Yorkba utazik. Karrierje legnagyobb időszeke kezdődik itt; a *Harper's Bazaar* című magazinnal százezer dolláros szerződést köt. 1963-ban az amerikai metropoliszban hal meg.

Potsdam

1933. március 21-én arról a tragikus történelmi eseményről tudósítja a *Berliner Illustrierte Zeitungot*, amikor Paul von Hindenburg átadja a hatalmat Adolf Hitlernek.

Berlin

1927-ben Munkácsi Berlinbe utazik, ahol az Ullstein Verlaghoz fordul, mely ekkor Európa egyik legnagyobb könyv- és folyóirat kiadója. Rendkívül előnyös szerződése révén számos kiadvány címlapfotóját készíti el. Publikál a *Die Woche*-ban, a *Die Dame* című női magazinban, a *Berliner Illustrierte Zeitung*-ban, amely ebben az időben, heti kétmillió példányszámmal az egyik legjelentősebb magazin.

Hollywood

A sztárvilág számtalan személyiségét fotózza, s fotói közül nem egy ikonikussá válik. Egy kép a Fred Astaire-t megörökítő sorozatából, 1936-ból.

Mexikóváros

Frida Kahlo és Diego Rivera; 1934. Munkácsi a riport-, a divat és a portréfotó műfajában egyaránt fontosat alkot.

Rio De Janeiro

A harmincas években begyűrűző gazdasági válság a brazil kávétermelőket sem hagyja érintetlenül. A "kávéválság" idején közel 6 év alatt, mintegy 70 millió zsák kávébabot dobnak a tengerbe vagy égetnek el. Munkácsi a Zeppelin léghajón elutazik Rio de Janeiróba, és képriportot készít a tragédiáról.

Kairo

Munkácsi 1929-ben Egyiptomba is eljut.

Tanganyika-tó

A Cartier-Bressont megihlető kép körül máig van némi bizonytalanság. Keletkezési ideje 1929, vagy 30, de az is vitatott, hogy Afrika óriás tavának partján készült-e, vagy Libériában.

Isztambul

A német Ullstein Verlag megbízásából 1931 és 1933 között sok országban megfordul. Tudósít Törökországból is.

Budapest

Munkácsi fotóriporter karrierje 1914-ben kezdődik, amikor *Az Est* és a *Pesti Napló* számára sport tudósításokat készít. A sport, mindenekelőtt a futball, kezdetektől fogva szenvedélye, maga is játszik egy amatőr csapatban, míg egy sérülés véget nem vet karrierjének.

A VÉRBEI NÉZŐ

Martin Munkácsiról sokat és sokan írtak már, de legtöbbször csak az Egyesült Államokban végzett munkáit méltatták, keveset szólva arról, hogy miket és kiket fotózott hazánkban. Pedig nem csak fotósként volt ismert. Már tizenhét évesen jelentek meg versei is, jobb lapokban, holott akkor még csak szobafestő tanonc volt. Magyarországi tevékenységének részleteit még homály fedi. Amelyet olykor önmaga keltett.

Martin Munkácsi felfedezetlen évei

Norman Mailer írja Marilyn Monroe-ról, hogy a színésznő volt az első, aki felültette a médiát: tudva, hogy az mennyire kiéhezett a sztorikra, módszeresen hazudott a sajtónak. Eszerint Monroe lett volna az első, aki felismerte a kreált magánmitológiában rejlő lehetőségeket. Csakhogy a színésznő nem volt tudatos manipulátor, sokszor csak menekült, játszott. Kevesen néztek Martin Munkácsi történeteinek mögé. Marci, ahogy becézték (bár eredeti neve Mermelstein Márk), roppant ügyes legendagyártó volt. Életének amerikai szakaszában jobbra csak dagasztotta történeteit, sztorikkal bátyázta körül képeit. Tudta, ha beszélnek róla, ha szájára veszi az utca embere, az nem csak az üzletnek tesz jót, nem csak reputációját növeli, de hatalommal is felruházza.

A monográfusoknak így igen nehéz dolguk van. Idehaza Kincses Károly volt az, aki Munkácsi fabuláit elkezdte górcső alá venni.

Számos rejtélyt a kutatások után sem lehet a Munkácsi-történetekkel feloldani. Van persze olyan is, amelyet életrajzi adatokkal is cáfolni lehet: a legenda kép, amelyen afrikai gyerekek futnak a víz felé, nagy valószínűséggel nem a Tanganyika-tónál készült, hanem az Atlanti óceán partján, Libériában. Korai, Magyarországon töltött éveinek vizsgálói sűrűn belesétálhatnak Munkácsi csapdáiba. Különösen azért, mert sem életrajzának, sem műteremben készült felvételeinek, sem irodalmi működésének alapos és tényszerű feltárása nem történt még meg. Számos Munkácsi-legenda tartja magát, így a pályakezdéséről szóló is. Rejtély, melyik volt az a temetés, amelyre állítólag azzal küldték el, hogy ne csak tudósítást hozzon, hanem készítsen fényképeket is. Azt is nehéz elgondolni, hogy volt szerkesztő, aki a frontlencse nélkül készült, életlen képeket befogadta, érdekesnek titulálta, nem pedig amatőr munkának. Abban sem lehetünk biztosak, hogy 1914-ben valóban egy összetűzésről készült, „bizonyító erejű” képe alapozta-e meg hírnevét, ahogy a történet tartja. A legenda gyártója szerint – aki maga Munkácsi is lehetett – egy tiszt veszekedett egy civillel a villamoson, Munkácsi pedig tekercsének utolsó kockáján megörökítette az összetűzésbe keveredő civil ártatlan magatartását. A büntető perrendtartás a képet amúgy sem ismerte volna el bizonyítéknak. De magának a fotónak sem talál

nyomat. Holott, ha tényleg bizonyítékul szolgált, a bulvártól nem idegenkedő lapoknak közölniük kellett volna. Munkácsi fiatalon, mondhatni gyanúsan fiatalon került be a pesti újságíró, sőt, úri körökbe, amit többek között az erdélyi szabadkőművesekkel, különösen a kolozsvári Unió páhollyal való kapcsolatának köszönhetett. Gyermekkorát Dicsőszentmártonban töltötte (a zeneszerző Ligeti György is ott született), onnan ismerte Márton Ernőt, akiből később az *Új Kelet* című lap vezetője lett.

A szobafestő-tanonc Munkácsi Kiss Józsefet idéző verseket jegyzett, írogatott a legjobb lapokba. Saját- és álneven megjelenő írásainak java részét még elő kellene bányászni olyan orgánumból, mint *Az Est*, a *Pesti Hírlap*; a megtalált kevés szöveg nem utal túlzottan eredeti szerzőre. Később épp a *Pesti Hírlap* lap ifj. Légrády Károly szerkesztette *Képes Műmelléklete* és a német Ullstein Verlag lapjai egyszerre kezdték közölni képeit.

Az sem tudható még pontosan, kinél is volt fotós-segéd Munkácsi. Mindenesetre ügyesen választhatott mestert, ha már huszonnégy évesen műtermet nyitott a Baross utcában, majd az Üllői úton, a József körúton és a Kőfaragó utcában, hiszen akkoriban még Reismann Mariann is nehezen kapott műtermi engedélyt. A Kőfaragó utcában a környék gazdagabb polgárait, különösképpen a hetedik kerületi zsidó családokat

fotózta, de műtermi képei közül még csak kevés került elő. Kapcsolatban állt Willinger Lászlóval – ő később Marilyn Monroe-t is lencsevégre kapta –, a spanyol királyi család fotósával, Picasso baráti körének tagjával, Juan Gyenessel, és a kor nagy fotós-sztárjával, Angelóval is. Portréképei ugyanakkor nem kiemelkedőek. Láthatóan akkor van elemében, ha nem feszélyező sem a helyzet, amelyben fotózni kell, sem a téma.

Az a történet igazolható, hogy mozgó járműről kilógva is készített képet. Az is igaz, hogy bárhová felmászott, bebújt egy jó látószögért, munka közben nem érezte a veszélyt. Atlétikus alkat volt, de hogy a sportolástól-e, az kérdéses. Sportrajongóként barátjának számított az akkori idők egyik legnagyobb magyar sportembere, a világbajnok asztaliteniszező és válogatott labdarúgó Kherling Béla. Kedvence a futball volt, de pesti egyesületek tagnévsorában nem találja nevét. Korai sporttudósításai azonban lendületesek, később, divatfotóin pedig tetten érhető, hogyan mentette át a sportfotózásban megtanult gyors és eredeti komponálást, a mozgást, a dinamizmust más munkáiba. Mindent befogadó, mindent felhasználó megfigyelő. A legértőbb nézők egyike.

Kriston László

MI AZ A LUDWIG MÚZEUM

Ja, a Ludwig Múzeum! Tudom! Az, ami a Műpánál van, ugye?!

Igen, 2005-ben költözött a Művészetek Palotájába, ahol ma 3 emeleten, több mint 3000 négyzetméteren van kiállítótere, és évente 10-12 kiállítást rendez. Van kávézója, könyvtára és gyerekeknek múzeumpedagógiai stúdiója.

És lehet ott látni Picassót vagy Andy Warholt, meg ilyeneket?

Az ország egyetlen olyan múzeuma, amelynek jelentős nemzetközi és magyar kortárs képzőművészeti gyűjteménye van. Peter és Irene Ludwig adománya alapozta ezt meg 1989-ben, amikor a műgyűjtő házaspár hetven nagy értékű műtárgyat ajándékozott Magyarországnak, és cserébe rólok nevezték el a múzeumot, melynek gyűjteménye mára meghaladja az 500 tárgyat.

Én még nem voltam ott. Mit csinál egyáltalán ez a múzeum?

A Ludwig Múzeum legfontosabb feladata, hogy egyszerre gyűjtse és bemutassa a magyar és nemzetközi kortárs képzőművészet legfrissebb és legizgalmasabb törekvéseit. Nagy hangsúlyt fektetnek az interaktivitásra és a kiállított művek komplex interpretálására...

Az meg mit jelent?

...azt, hogy progresszív, de egyben élvezhető és szórakoztató módon mutatják be az aktuális irányzatokat és a művészeket. A múzeumok hagyományos feladatait kiszélesítve, bemutatják a kortárs művészet különböző ágait is, így folyamatosan bevonják a kortárs irodalmat, zenét, vagy a design-t és az építészetet. Múzeumpedagógiai programokat szerveznek és a művek között infomédiátorok segítenek a kiállítás jobb megértésében.

Mondjuk, a plakátjaik elég jók... de kiket lehet ott látni?

Yoko Ono kiállításával indult minden, 1993-ban. Az elmúlt csaknem húsz évben olyan világhírű művészeket állítottak már itt ki, mint: Helmut Newton, Robert Capa, Annie Leibovitz, Cindy Sherman, Brassai, Breuer Marcell, Keith Haring, Anton Corbijn, Glenn Brown. Most pedig Martin Munkácsi kiállítását láthatod...

Oké, de azon kívül, hogy megnézem a kiállítást, lehet ott mást is csinálni?

Mindig rendeznek valami bulit vagy eseményt a hétvégeken. De folyamatosan van ingyenes tárlatvezetés is, sőt egyes kiállításokon maga a művész vezet körbe és beszélget veled. Ha érdekel a fotózás, tartanak most egy előadás-sorozatot a fotótörténetről. Jöhet mindenki és ingyenes. Ja, és ez az egyetlen múzeum, amelyik este nyolcig nyitva van...

LUDWIG MÚZEUM
KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM
MUSEUM OF CONTEMPORARY ART

Nyitva: kedd-vasárnap: 10.00-20.00 | Hétfőn zárva
Open: Tuesday-Sunday: 10.00 a.m.-8.00 p.m. | Closed on Mondays
H-1095 Budapest, Komor Marcell utca 1. | Tel: +361 555 3444
info@ludwigmuseum.hu | www.ludwigmuseum.hu

MI JÖN MÉG?

Szabadegyetem

Pillanatfelvételek a fotóművészet huszadik századi történetéből

2010. október 12. Kincses Károly | Exportált szemek. A magyar fotográfusok emigrációja 1849-1989 között

2010. október 19. Bánkúti András | Sajtófotó-történet: Robert Capa

2010. október 26. Székely Katalin | Szociófotótól a magyar stílusig – Kálmán Kata és Csörgeő Tibor

2010. november 9. Orosz Márton | A Bauhaus és a fotóhasználat megújítása: Moholy-Nagy és Kepes György

2010. november 16. Pfisztner Gábor | Divat és a reklámfotó: Pécsi József, Martin Munkácsi

A programok keddenként 16.00-kor kezdődnek.

Szakmai előadások

2010. december 4. szombat, 16:00 | Martin Munkácsi, a *Harper's Bazaar*-nál eltöltött évek

Tóth Ali, a *The Room* magazin főszerkesztője

2011. január 08. szombat, 16:00 | Martin Munkácsi – Az életmű bemutatásának elméleti kérdései

Klaus Honnelf, a fotográfiaelmélet professzora

Exkluzív tárlatvezetések, művész szemmel

Művészek, médiamunkások, művészettörténészek, esztéták közreműködésével.

2010. október 16. | Lugosi Lugó László, fotográfus

2010. november 13. | Góbbolyos Luca, képzőművész

2010. november 27. | Perlaki Márton, fotós

2010. december 11. | Fülöp József, animációs filmrendező

A programok szombatonként 18.00-kor kezdődnek.

Tárlatvezetések

Ingyenes, magyar nyelvű tárlatvezetések minden nap 18:00 órakor.

Angol nyelven: péntek, szombat, vasárnap 17:00 órakor.

Családi délelőtt: Divatröpte

Játékos, alkotó foglalkozás szombat délelőttönként

a kiállításban 10:30-tól 12:30-ig.

2010. október 09., 16., 23., november 06., 13., 20., 27.

Családi szombat: Egy, két, há... És!

Kreatív foglalkozások, bábelőadás, kirándulás az Óriáslifttel

a Ludwig Múzeumban és a Nagy Rajzolás egész nap.

2010. október 30. 10:00 – 16:00.

részletek, folyamatosan frissülő információk:

www.ludwigmuseum.hu

MARTIN MUNKÁCSI
2010.10.07. → 2011.01.09.
LUDWIG MÚZEUM KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM